

Pavel Konzbul: Očistec - odstranění zbytků našeho egoismu

podle časopisu Amen 11/1998, kráceno

Církev učí, že ti, kdo umírají v Boží milosti a přátelství, ale nejsou očištěni, i když jsou si jisti svou věčnou spásou, jsou po smrti podrobeni očišťování, aby dosáhli svatosti nutné ke vstupu do nebeské radosti (KKC 1030). Očistec je tak určen pro ty, kteří odešli z tohoto života ve stavu posvěcující milosti, ale musí vytrpět ještě časné tresty za již odpuštěné viny, aby v bolestném procesu byli přivedeni k plnému společenství s Bohem. Izák Syrský říká, že duše vidí Boha podle toho, jak má čisté srdce (srv. Mt 5, 8). Nezbytnou podmínkou dokonalého nebeského patření na Boha je absolutní čistota srdce, a proto nic poskvrněného do nebe nevejde (srv. Zj 21, 27).

Bible a očistec. Některé texty Písma naznačují, že kromě nebe a pekla existuje ještě zvláštní stav, kde člověk, který zemřel v lásce k Bohu, ale v lásce ještě nevyzrálé a plně sobectví, musí svou lásku očistit a zdokonalit. Nepřímé doklady o tom nacházíme ve 12. kapitole 2. knihy Makabejské: když byly u zabitých židovských odpadlíků nalezeny pohanské amulety, jejich smrt se vykládala jako trest za odpadnutí od Zákona. Podle zprávy se ale za tyto muže sloužila prosebná bohoslužba, aby jejich provinění bylo zapomenuto. Toto vyjádření v sobě ukrývá možnost solidarity živých se zemřelými projevenou modlitbou a spravedlivým jednáním. Další místo z Písma podporující učení o očištcích nám říká: Dílo každého vyjde najevo. Ukáže je onen den, neboť se zjeví v ohni a oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka. Když jeho dílo vydrží, dostane odměnu. Když mu dílo shoří, utrpí škodu; sám bude sice zachráněn, ale projde ohněm. (1 Kor 3, 13-15)

Učení církve o očištcích. Slovo očistec (lat. purgatorium) se používá v církvi v dnešním smyslu slova až od 11. století, ovšem již po celé první tisíciletí je pro církevní tradici samozřejmostí, že ne všichni spasení mají ihned plnou účast v Božím království. V tomto období nacházíme dva směry v chápání očišťování duší, které se mohou vzájemně doplňovat. Zatímco u západních otců má očista spíše povahu odčinění časných trestů, tak na Východě je pojímána, především u sv. Jana Zlatoústého, jako proces nutného dozrávání. Učení o očištcích bylo závazně prohlášeno na koncilech v Lyonu (r. 1274), ve Florencii (r. 1439) a v Tridentu (r. 1563). Nejpresnější je definice Tridentského sněmu, která říká, že existuje očistné místo (purgatorium) a duše, které jsou tam drženy, nacházejí pomoc v přimlouvání věřících, ale především v oltářní oběti, ve které nachází Bůh zalíbení (DS 1820). Církev se závazně nevyslovuje o různých očistcových podrobnostech, pouze učí, že očistec je a že duším v očištcích lze pomáhat. Také nevíme nic konkrétního o povaze očistcových trestů.

Tradice mluví s odvoláním na některé texty Písma o očistném ohni. Tak píše sv. Řehoř Veliký: Co se týká některých lehkých hříchů, je třeba věřit, že před posledním soudem je očistný oheň; vždyť ten, který je Pravda, říká, že jestliže se někdo rouhá Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím (Mt 12, 31). Z

tohoto tvrzení se odvozuje, že jistě viny mohou být odpuštěny v tomto věku, ale jiné v budoucím věku.

V čem spočívá očišťování duší? Co se týče očistcového ohně, je to spíše jakýsi žár, jehož smyslem je především odstranění tvrdé vrstvy lidského egoismu, kterého se člověk nedokázal zbavit na tomto světě. Očistec pak není dodatkem soudu, ale jeho součástí setkání s Kristem je proměnou, ohněm, který jej přetaví do očištěné podoby.

Učení o očistcovém ohni ovšem není závazným článkem víry. Očišťování duší je především zráním v lásce. Duše chce ihned navázat dialog s Bohem, ale poznává, že na to ze své strany není ještě připravena. Poznává, co pro ni znamená Bůh a cítí palčivou touhu se s ním spojit. Čím silnější je tato její touha po splynutí s věčnou láskou, tím ostřeji a jasněji si uvědomuje zvrácenou zamilovanost člověka do sebe samého. Časné tresty, které duše v očištcích odčiňují, tak nemusíme chápat jako Bohem nadiktovanou odplatu, ale jako důsledky hříchů vycházející ze samé jejich podstaty a působící silnou bolest. A tato bolest očišťuje, zdokonaluje lásku člověka, až nastane okamžik, kdy lidská láska dozraje k objetí s Bohem, který je svou podstatou Láskou sama.

Z tohoto pohledu je zřejmé, že řeč o očištcích je výpovědí o naději. Můžeme doufat, že i přes nedokonalosti svého života se staneme na věčnosti tím, čím jsme se měli stát. V nauce o očištcích je skryta výzva k růstu lásky, a to již v tomto životě. Lásky je totiž základní křesťanskou daností a učení o očištcích vypovídá, že pro tuto lásku neexistuje hranice smrti. Možnosti pomáhat a obdarovávat nevyhasínají pro křesťana smrtí, ale zahrnují celé společenství svatých v tomto světě, i na druhé straně prahu smrti.

Modlitby za duše v očištcích. Očistec není věčnost, takže tam nějaká posloupnost či změna existuje, nelze však mluvit o čase. Duši v očištcích prospěje každá naše modlitba. Dokonce i kdyby duše vůbec neprocházela očištcem a šla rovnou do nebe, nejsou naše modlitby zbytečné - Bůh je použije podle své vůle. V každém případě můžeme spolu s církví tvrdit, že existuje solidarita živých a zemřelých lidí, dokud Bůh nepřivede celé svoje stvoření k dokonalosti.

Sv. Tomáš Akvinský si klade otázku, ke komu a za koho se máme modlit. V odpovědi rozlišuje trojí stav lidí: blažené v nebi, duše v očištcích a živé na zemi. Blažení v nebi jsou s Bohem spojeni v lásce, nic jim neschází a proto nepotřebují naše přimluvné modlitby. Ale vidí v Bohu naše prosby a mohou se pro své spojení s Bohem za nás přimlout. Křesťany, kteří žijí na této zemi, můžeme o modlitbu prosit, a také se za ně přimlout. A nakonec jsou zde duše zemřelých v očištcích, které trpí, a jejich stav jim nedovoluje, aby se modlily, to je na nás živých.

Modlitbu za zemřelé je třeba chápat v souvislosti vzájemných vztahů, neboť jednota poutníků s bratry zesnulými v Kristově pokoji se nijak nepřerušuje, ba podle stálé víry církve se ještě posiluje vzájemným sdílením duchovních hodnot (LG 49). Od svého počátku se tak církev modlí za zemřelé, přináší eucharistickou oběť zvláště za věřící, kteří zemřeli v Kristu a nejsou ještě úplně očištěni, doporučuje almužny, odpustky a kající skutky, tak aby všichni došli do místa občerstvení, světla a míru.